Omenil sem že, da je prvo kar moramo v tem oziru zahtevati, da stojijo možje, ki so na čelu, strogo na stališču politične nevtralnosti in jo v resnici izvajajo.

Treba je tudi zavzeti stališče napram Slomškovi zvezi. Moje mnenje je[9]), da likvidira »Slomškova zveza« kot stanovska organizacija, čim se je »Zaveza« v našem smislu reorganizirala, lahko pa še obstoja dalje kot združenje enakomislečih vzgojiteljev[10], kot društvo pedagoško-kulturne smeri. Nikdar ne smemo braniti, da so pripadniki sorodne duševne ali politične struje skupljajo v posebna društva, ako čutijo potrebo za to.

Še besedico o ustroju »Zaveze«.

Srbski tovariši so se izrekli za razpust pokrajinskih učiteljskih zvez, torej tudi za razpust »Zaveze« in za neposredni pristop okr. učiteljskih organizacij k UJU. S tem bi bil na mah spor med slov. učiteljstvom rešen. Vendar to vprašanje danes še ni godno za rešitev. Dokler imamo pokrajinsko vlado, rabimo tudi pokrajinsko učit. Zvezo.[11]) Odvisno bo od bodoče državne ustave, kako zgradimo notranji ustroj naše skupne jugoslovanske učiteljske organizacije. Okrajna učiteljska društva, kakoršno je naše, ostanejo torej tudi še nadalje včlanjena neposredno pri »Zavezi« in ta pa je članica UJU. (Kakor vam je mogoče znano, je poslala »Zaveza« enega svojega zaupnika v Beograd, da sam kot stalen svetovalec vlade zastopa naše interese.[12])

Tovariši! Zavedajmo se, kaj pomeni v svobodni, demokratični državi organizacija! Le s krepko enotno organizacijo si pribori naš stan ono veljavo v državi, ki mu po njegovi važnosti gre. Razdvojeni, razkropljeni, needini ne pomenimo v javnem življenju nič. Imponira le solidarni nastop na znotraj disciplinirane organizacije!

Učitelj, učiteljica, ki se odteguje organizaciji, ne zasluži, da ga nazivljamo tovariša, to so parasiti na našem stanovskem telesu, to so politično nezreli ljudje, ali pa grdi egoisti, ki se pač okoriščajo z dobrinami, ki jih organizacija pribori celemu stanu, ki pa nečejo nič prispevati za skupno stvar.

Upam, da ne bo v našem okraju nobenega stanovsko nezavednega tovariša ali tovarišice, ki bi stal izven organizacije, ki bi bil divjak.

Ko dosežemo svoj cilj, ki smo mu danes že blizu — enotno, od vsakogar priznano stanovsko organizacijo vsega slov. učiteljstva ne glede na mišljenje in politično prepričanje — takrat postanemo političen faktor, da ne bo noben ministrski stolec tako trden, da bi prenesel odločne opozicije strnjenega, složnega učiteljstva in višji šolski sveti bodo morali upoštevati naše trezne predloge.

Gorje pa nam, ako bi nas strankarska strast razdvojila, ako bi zanesla spor v naše vrste in nas cepila. Potem smo igrača v rokah političnih strank, potem smo na istem stališču, kot smo bili prej, ko je vsakdo lahko z nami pometal in ko je vladajoča stranka s protekcijonizmom demoralizirala naše vrste in zanetila sovraštvo in nezaupanje med stanovskimi tovariši.

Stanovska edinost — to bodi naše geslo! Vsak stanovsko zaveden, iskren in pošten tovariš nam bodi dobrodošel v društvu, pa naj bodi tega ali onega mišljenja — vsak nam bodi brat!

Solidarni, tesno strnjeni v boj za lepšo bodočnost stanu, za prospeh šole in mladine!

Naše šolstvo v Trstu in okolici.

Kot prvi govornik na izrednem občnem zboru društva »Edinosti« v Trstu dne 18. pret. meseca, ki je poročal o naših šolskih razmerah v Trstu in njegovi okolici, je nastopil tajnik dr. Mikuletič. Podal je obširno poročilo, iz katerega navajamo sledeče:

Če bi mi Jugoslovani v zasedenem ozemlju verovali obljubam, bi bili glede našega šolskega vprašanja lahko popolnoma mirni; zakaj obljub nam res ni manjkalo in nam jih še danes ne manjka. Že tedaj, ko je po evropskih frontah divjala železna smrt, so se vsipale na nas obljube z letal. Mi smo jih pobirali, jih skrivaj čitali in jim verovali. Z novim zaupanjem in pogumom smo nadaljevali na cesti in pri ognjišču, v zaledju in na bojnem polju svoje vztrajno delo, ki je izpodjedalo temelje stari, gnili Avstriji. Prišla je nato zasedba naših pokrajin in **ž njo nove** obljube.*

Predsednik urada za zasedeno ozemlje je obljubil zastopniku našega naroda, ki je bil slučajno pri njem v Rimu, da se nam odpro vse šole.

Ministrski predsednik Nitti je izjavil 6. avgusta l. 1919 v rimski poslanski zbornici: »Dal sem obema governerjema jasne in točne instrukcije, da zaneseta med odrešeno prebivalstvo čut nepristranosti in zaupanja in čut simpatije napram skupinam drugih narodnosti, kjer lahko prihaja do prepirov in kjer vladajo ostra nasprotstva, tako da se te narodnosti prepričajo, da Italija, dežela svobode in demokracije, noče izvrševati nikakršnega nasilnega raznarodovanja.«

Toliko o obljubah; sedaj pa k dejstvom in dejanjem!

Pred zasedbo smo imeli v Trstu in okolici naslednje slovenske šole:

Občinske ljud. šole v Škednju, pri Sv. Ivanu, v Rojanu, Barkovljah, na Katinari, v Bazovici, v Trebčah, Gropadi, na Opčinah, na Proseku in v Sv. Križu;

občinske otroške vrtce v Rojanu, pri Sv. Ivanu in Sv. Vidu;

zasebne otroške vrtce pri Sv. Jakobu, v Škednju, pri Sv. Mariji Magdaleni Spodnji, v Rocolu, na Kolonji, Vrdeli in v Barkovljah;

zasebno ljudsko in meščansko šolo za dečke in zasebno ljudsko šolo za dekleta pri Sv. Jakobu, z ljudskošolskimi vzporednicami na Acquedottu;

državno pripravnico za srednje šole;

zasebno dvorazrednico, nižjo trgovsko šolo s pravico javnosti;

državno obrtno šolo; moško in žensko učiteljišče ter realno gimnazijo.

Vsega skupaj 30 **učnih zavodov. Od** teh jih je danes odprtih 12 in sicer občinske ljudske šole po okolici ter zasebna ljudska šola pri Sv. Jakobu. Prosili smo, da se nam otvori učiteljišče in gimnazija, prošnja je bila odbita; prosili smo za otvoritev trgovske šole, **do danes nimamo** odgovora; prosili smo, naj se nam dovoli, da smemo otvoriti zasebne vrtce v odgovor imamo, da se stvar študira.

K temu še nekoliko statistike: Ob začetku letošnjega šolskega leta se je prijavilo za obisk gimnazije oziroma realne gimnazije 182 dijakov; od teh jih je bilo 149 iz Trsta. Pri tem je opomniti, da se jih je za prvi razred, ki je vedno najmočnejši, prijavilo le malo, ker so bili starši v dvomu, da se odpre srednja šola in so poskrbeli na drug način za izšolanje svojih otrok, ki so že bili izgubili eno šolsko leto. Namesto srednje šole v Trstu smo dobili 3 gimnazijske razrede v Idriji, od katerih pa poslujeta le dva, prvi in tretji. Ni se upoštevala naša želja, ni se upoštevalo to, da ste dve srednji šoli za Idrijo preveč, ni se upoštevalo, da je za vzdrževanje otrok v Idriji za stariše, posebno za Tržačane predrago, ni se upoštevalo dejstvo, da smo do zasedbe imeli popolne srednje šole z vsemi razredi, ampak dali so nam samo tri gimanzijske razrede, tako da dijaki iz višjih razredov sploh niso imeli možnosti nadaljevati svojih naukov, in uspeh je bil ta: Sto in sto naših otrok, ki naj bi ostali v domovini in uživali dvojno vzgojo, s strani starišev in učiteljev, je moralo proč od doma iskat gostoljubnosti po učilnicah v Jugoslaviji, mnogo otrok je moralo opustiti študije, ker stariši ne bi zmogli vzdrževanja otroka izven družine, a idrijska gimnazija šteje danes celih 30 obiskovalcev in sicer ima I. razred 27 dijakov, II. razred 3, a drugi je zaprt, ker se je tisti edini dijak, ki je predlanskim zahajal vanj, naveličal samevanja.

Za učiteljišče se je priglasilo iz samega Trsta 40 dijakov za vse štiri letnike. Tudi ti morajo opustiti nadejo, da bi bili kedaj učitelji, ker stariši nimajo sredstev, da bi jih vzdrževali na novoustanovljenem učiteljišču v Tolminu in ker ima to učiteljišče samo I. razred, tako da so dijaki iz višjih letnikov takorekoč obviseli v zraku. Za trgovsko šolo se je prijavilo v začetku tega šolskega leta 86 dijakov; od teh jih je 73 iz Trsta. To je več kot zadostno število za dva tečaja, in vendar prošnja za otvoritev te šole še danes ni rešena, skoro štiri mesece po začetku šolskega leta. To nemarnost oblastev bodo v kratkem drago plačevali italijanski trgovci v Trstu, ki bodo, če bodo hoteli trgovati z Jugoslavijo, potrebovali uradnike vešče jugoslovanskega jezika.

Pri tej šolski mizeriji je umevno, da so se tržaški Slovenci res veselili, ko se jim je 5. decembra 1919. dovolilo, da si smejo iz lastnih sredstev vzdrževati ljudsko šolo pri sv. Jakobu. Naša prošnja se je glasila, naj se nam dovoli otvoritev 8 razredne ljudske in meščanske šole pri Sv. Jakobu z vzporednimi razredi na Acquedottu. Podpirali smo to prošnjo s številom — **nad 1700 otrok** — stanujočih izključno v mestu. Po dolgem obotavljanju in po neštetih posredovanjih smo končno v decembru l. 1919. dobili dovoljenje za otvoritev 5 razredne ljudske šole pri Sv. Jakobu. Na tej šoli je danes **1325** otrok; preko 400 slovenskih otrok se še potepa po tržaških ulicah ker pri Sv. Jakobu zanje ni prostora. Šola je prenapolnjena: imamo razrede, ki štejejo po 112 otrok. Ni treba, da je človek strokovnjak-pedagog, da uvidi, da učitelj ne more obvladati in uspešno učiti takih ogromnih razredov, ni treba, da je človek zdravnik, da uvidi, da take razmere ne odgovarjajo zahtevam zdravstva. Ni to naša krivda: šolsko poslopje na Acquedottu je še vedno prazno in na razpolago; vsako jutro gredo otroci iz spodnjega mesta mimo njega ter se ob burji in zimi vzpenjajo na šentjakobski hrib v prenapolnjene razrede. Tisti, ki so poklicani skrbeti za to, da otroci uživajo temeljito šolsko vzgojo, tisti, ki drugače kaznujejo prestopke proti javnemu zdravstvu, naj napravijo konec temu neznosnemu stanju tem bolj, ko jih to stane le nekaden podpis.

Gušni zbor, ki je spremljal poročevalčeva izvajanja z največjim zanimanjem, ponovno izražujoč svojo globoko ogorčenje nad kričečimi krivicami, je vzel poročilo z odobravanjem na znanje.

* Tu je omenjal govornik med drugim, kako se je spomladi leta 1919. vozil po deželi okrog nek laški polkovnik ter trosil med našim ljudstvom letak, čegar vsebino je naš list že omenjal v svoji letošnji 1. številki, str. 18. Ta letak se je razdajal med ljudstvo, nabijal na zidove, ponekod ga je duhovnik moral razglasiti celo na prižnici. P. P.

[9]) Mnenje referenta in tudi naše. Op. uredn.

[10]) Zadnjič smo že navajali razloge, iz katerih bi obstoj Slom. Zv. bil na škodo skupni stvari. Op. uredn.

[11]) Strokovno tajništvo s primernim sosvetom in stanovsko politiško glasilo bi tvorilo potrebno imenovano protiutež v pokrajinah, potom teh bi bilo poslovanje hitrejše kakor potom Zveze. — Op. uredn.

[12]) Še ni izvedeno. Op. uredn.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ **Učiteljsko društvo za cerkniški in loški šolski okraj.** Društvo je zborovalo 15. januarja 1920. v Grahovem. Predsednik tov. Miloš Kabaj pozdravi navzoče učiteljstvo, ki je udeležilo zborovanja skoro polnoštevilno. Govori o [illegible] daciji učiteljskih društev ter o ustanovitvi Unije.

Tajnik tov. Kobal prebere zapisnik o zadnjem zborovanju, ki se odobri. O izvršitvi storjenih sklepov poroča: a) Vodstvo „Zaveze" je vzelo sklep učiteljstva cerknisko-loškega sodnega okraja, da se loči od društva logaškega okraja ter ustanovi samostojno društvo, z odobravanjem na znanje. b) Višji šolski svet je vpokojil naduučitelja Š. c.) Izpreminjevalne predloge o načrtu šolskega zakona je tovariš Kobal kot poročevalec poslal do določenega termina.

Tovariš Kobal predava nato o temi: „Kako uplivaj šola blagodejno na posirovelost šolske mladine, ki je posledica vojne." Iz svoje prakse navaja zglede prestopkov ter postopanje o odpravi teh. Izvaja, da ne vodi k poboljšanju telesna kazen, marveč moralna sila. Govori o šolski občini ter sodelovanju otrok pri določanju kazni. Le v skrajnem slučaju priporoča varstveno sodišče.

Tov. Kobal opozarja pri tej priliki na obširno razpravo o šolski občini v Letopisu S. Š. M. ter vabi učiteljstvo, da se odzove vabilu tov. Juga za pristop k temu društvu v obilnem številu. Vsak učitelj, vsaka šola bodi član S. Š. M.!

V nadaljnem očrta predsednik namen društva „Samopomoč". Učiteljstvo sklene soglasno pristopiti v lastnem interesu k temu društvu.

K učit. društvu je pristopilo 27 članov. Nekaterim odsotnim tovarišicam je poslal tajnik poziv za pristop.

Pri slučajnostih je podala tov. Marica Modičeva blagajniško poročilo, ki je izostalo pri zadnjem zborovanju. Iz njega posnemamo, da je štelo društvo v minulem letu 27 članov. Dohodkov je bilo 1046 K 87 v, stroškov pa 912 K, torej preostanka 134 K 87 v.

Sprejet je bil samostojen predlog tov. Kobala, tičoč se verskih vaj. Predlog se odpošlje višjemu šolskemu svetu.

Kot predavatelj za prihodnje zborovanje se prostovoljno javi tovariš Jug.

Prostovoljnega organizačnega davka je nabrala tov. blagajničarka 187 kron.

Ker ni bilo nikakega predloga več, je zaključil predsednik zborovanje.

+ **Učiteljsko društvo za Maribor in bl. okolico** je imelo dne 25. januarja svoje prvo redno zborovanje. Gospod dr. Pivko je imel nad eno uro trajajoče nad vse zanimivo predavanje pod naslovom: „Med laškimi učitelji." Osvetlil je nam marsikak zanimiv in zagoneten dogodek zlasti zadnjega vojnega leta, da smo ga razumeli in zrli v povsem drugačni luči nego doslej. Gospod predavatelj je žel toplo zahvalo za svoja izvajanja. Nato so se razmotrivala razna stanovska vprašanja. Videlo se je, kako potrebno je društvo, da se potom njega uredi toliko nujnih in perečih vprašanj, ki zadevajo šolo in učiteljstvo. Sprejele so se enoglasno sledeče resolucije:

Učiteljstvo Maribora in bl. okolice, zbrano na svojem rednem zborovanju dne 25. I. 1920,

1. pozdravlja izvajanja tovariša Bernota na zborovanju Celjskega uč. društva z dne 8. decembra 1919 ter se pridružuje njegovim resolucijam;

2. pozivlja „Zavezo" in vsa učit. društva, da zastavijo nemudoma vse svoje sile za izboljšanje našega gmotnega položaja, t. j. da se naj zjednači z državnim uradništvom ne samo na papiru, ampak tudi v plači. Zakaj, predpogoj idealnemu delu — je kruh. V ta namen naj se stopi v ožji stik z vsemi organizacijami drž. uslužbencev, da se te odločno izjavijo, ali hočejo smatrati zahteve učiteljstva za zboljšanje gmotnega položaja, kakor svoje lastne in jih podpirati z vso močjo in z vsemi dopustnimi sredstvi. Pridimo enkrat na čisto, kaj smo in za koga nas smatra država. — Ako ne dobimo povoljnega odgovora, iskati si hočemo drugih zaveznikov, katere bomo tudi našli in ki bodo nam prej ali slej pripomogli do uresničenja naših zahtev;

3. pričakuje bodoče od vlade, da deli eventu'ne draginjske doklade tudi [illegible] vu istočasno, kakor drugim stanovom, ne pa cele mesece pozneje, kakor se je to zgodilo že ponovno in so med tem cene potrebščinam poskočile za 100 ali več %. S tem smo občutno oškodovani. Naj se tudi opusti že uvedena razvada, da se plačilne pole pošiljajo še nekam redno, a na denar je treba čakati po več tednov.

4. konštatira, da se skuša zanesti v naše stanovsko glasilo zopet strankarstvo in osebnosti,*) kakor kažejo zadnje številke, zlasti opombe uredništva, ter poziva vse učiteljstvo, naj nastopa solidarno, dokler nam ni zagotovljen dostojen obstoj.

Sklene se med drugim vposlati višjemu šolskemu svetu prošnjo, da naj se vsa provizorično zasedena mesta v Mariboru in okolici stalno namestijo.

Društvo šteje sedaj že 103 člane ter je na najboljši poti, da bode imelo važno nalogo v naši glavni postojanki na severni meji, ako se bodo zavedali vsi člani in članice svojih nalog v šoli in zunaj nje.

+ **Gornjegrajsko učiteljsko društvo** je zborovalo dne 14. 12. 1919 v Kropi pri Gornjem gradu. Predseduje tovariš Jos. Terčak, ki pozdravi navzoče, ter jim sporoči, da je opravičilo svojo odsotnost učiteljstvo mozirsko, tov. Ivana Černe z Gorice in tov. Ivan Klemenčič iz Rečice.

Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri. Došla sta dva dopisa: 1. Katere knjige se naj naroče za šolsko rabo? Dogovorilo se je, da se vsled nestanovitnih sedanjih razmer odloži to na poznejši čas, oziroma na prvo okrajno učit. konferenco. 2. „Zveza narodnih društev" vabi naše društvo k pristopu. Se soglasno sprejme.

Temu sledi poročilo delegatinje tov. Ivane Černe o zborovanju „Zaveze" v Ljubljani. Skrbno sestavljene podatke je prečitala tov. Marija Rojnik, ker je bila poročevalka opravičeno odsotna. Za trud in vestnost izrazi zbor delegatinji zahvalo.

Tov. V. Pulko je podal primerjajoč pregled o „Načrtu zakona o narodnih šolah za kraljestvo SHS" (izdelan od „Prosvetnega odbora" v Beogradu) in o „Načrtu preustrojitve šolstva in narodne vzgoje", ga je sestavil odsek „Zaveze". Konečno je prečitan [illegible] izprememb, ki bi se naj uvaževale pri sestavi dokončnega šolskega zakona. Te razprave so se navzoči (posebno tovariši Kocbek, Kelc in Korban) živahno udeleževali in stavili še nekaj izprememb, ki so bile sprejete in potem odposlane na svoj naslov. Tovariš Kocbek je izrazil željo, naj bi Deželna vlada, oziroma Višji [illegible] izdajal po potrebi „Šolski uradni list".

Volitev novega odbora se je izvršila sledeče: predsednik V. Pulko, podpredsednik Jos. Terčak, tajnica Marija Rojnik, blagajničar Martin Sollar, odbornika pa Jos. Korban in gospa Sotlarjeva.

+ **Ljubljansko učiteljsko društvo** zboruje v četrtek, dne 12. febr. t. l. na I. m. d. lj. š. (Ledina). Začetek ob [illegible] uri dopoldne in ob 2. uri popoldne. Dnevni red: 1. Zakon o narodnih šolah kraljestva SHS (nadaljevanje). 2. slučajnosti. Tovariši in tovarišice, ki se udeleže zborovanja, so vsled znanega odloka šolskih oblastev ta dan pouka prosti. Nameravano odsotnost za ta dan naj pravočasno javijo šolskemu vodstvu, oziroma ravnateljstvu. Oni, ki se ne udeleže zborovanja, imajo reden pouk. — Odbor.

+ **Tržiško okrožje „Pedagoškega društva v Krškem"** je zborovalo dne 22. I. 1920 ob pol 10. v Mokronogu. Na dnevnem redu so bili nekateri dopisi glavnega odbora ter referat tovariša Mih. Grčarja: „Učitelj, šola, dom." Sprejetih je bilo tudi več resolucij, ki so se odposlale na pristojna mesta. Omeniti pa moramo resolucijo, katero naj sprejmejo tudi druga okr. društva: Večina krajnih šolskih svetov je nedelavna, oziroma nasprotuje razvoju in napredku šolstva. Dokler se jih ne odpravi, jih mora višja oblast prisiliti k delavnosti. Sicer pa naj se šolstvo čimpreje podržavi.

Kronika.

= **Narodna banka SHS.** Dne 26. januarja je bil podpisan dogovor med vlado kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in Priviligirano Narodno banko kraljevine Srbije, s katerim se ta banka pretvarja v Narodno banko kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev počenši od 1. februarja t. l.

= **Učitelji štrajkajo v avstrijskem delu Koroške,** ker imajo tako slabo plačo, da pri tamošnji draginji ne morejo shajati. Draginjskih doklad še niso dobiti izplačanih. Z obupom in žalostjo gledajo čez našo mejo, kjer je položaj njihovih sovrstnikov vsaj tak, da zamorejo stanu primerno živeti. Jugoslavija zna ceniti stebre svoje države, onkraj meje je pa vzrok obupnemu položaju notranja državna zmeda.

= **Plače in plače.** »Národni Listy« priobčujejo plače nekaterih najvišjih in najnižjih uslužbencev v Berolinu. Tako ima n. pr. ravnatelj berolinskega zavoda za čiščenje ulic po 21 letih službe 8760 mark, njegov šofer pa 9127 mark letno. Član mestnega sveta ima 10.000 mark letno, pomožni delavec v centrali za izdelke iz masti pa 18.000 mark. Oskrbnik zavoda za slepce dobiva po 32-letni službi 6650 mark letno in njegov sluga tudi toliko. Predstojnik v centrali za izdelke iz masti ima 5500 mark letno, njegov računovodja 8700 mark. Nadzornik javnih nasadov »vleče« 6570 mark, njegovi vrtnarji 7070 mark letno. Dipl. inžener ima 6000 mark letne plače, njegov sluga 8000 mark. Mestni stavbni sekretar ima letnih 5756 mark (po 19 letih službe), njegov neizučeni delavec (mestni stražar) pa 7200 mark. — Komentarja ni treba, ker to velja tudi za naše kraje.

*) Slučaji, na katere se nanaša ta očitek, nam niso bili javljeni, zato se tudi ne moremo zagovarjati. Kadar nam jih izroči društvo, podamo tudi svoj zagovor. Že danes pa konštatiramo, da nam je bil smoter ravno nasproten. — Op. uredn.